

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ

karn_chatchawan@hotmail.com

มัดมือ ผูกขวัญให้ลูกหลาน

สืบขวัญ...สานชีวิต

ลูกหลานขึ้นมาหนึ่งพร้อมหน้าพร้อมตากันบนบ้านพ่ออู้อยู่แม่อู้อยจนแน่นขนัด นำขันน้ำขมิ้นส้มป่อย สวยดอกไม้ ข้าวตอก เทียน พร้อมด้วยส้มสุกลูกไม้ เลื้อยผ้าอาหาร มามอบให้ในผู้ที่เคารพนับถือในช่วงประเพณีสงกรานต์ พ่ออู้อยู่แม่อู้อยเอาปลายนิ้วจุ่มลงยังน้ำขมิ้นส้มป่อย แล้วนำมาลูบไล่ลงบนหัว พร้อมทั้งกล่าวคำให้พรแก่ทุกคน

“ปีเก่าก็ล่วงไปแล้ว ปีใหม่ก็แล้วพญาวันก็มาขอตมาถึง หมู่ลูกหลานทั้งหลายก็ปละเสียดยังฮึด ปรีดเสียดยังประเวณี นำเอาบุพพาลาชา ดวงดอกข้าวตอกดอกไม้ และลำเทียน มาดำหัว...” คำจากปากผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ตอกย้ำคำพรนี้ไปแล้วปีแล้ว สิ่งใดที่ได้ล่วงล้ำก้ำเกิน ชุ่นช่องหมองใจกัน ก็โอโหสิกรรมแก่กัน กลับมาสู่ความสัมพันธ์อันเป็นปกติธรรมดาตั้งเดิม

“ขอหื้อสูเจ้าทั้งหลายอยู่ดีมีสุข ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟ
ไม่ไหม้ เเคราะห์มาทางซ้าย ขอหื้อย้ายไปทางขวา ครั้นว่า
เคราะห์มาทางหน้า ขอหื้อย้ายไปทางหลัง ผ่านพ้นจาก
ศัตรูและภัยอันตรายทั้งหลายทั้งปวง จงมีอายุมันยืนยาว
บันใหญ่บันสูง”

สิ่งที่ดีที่งามทั้งหลายสำหรับชีวิตมอบให้แก่ลูก
หลานทุกคน สิ่งร้ายทั้งหลายจงหลีกพ้นไป เส้นฝ้ายได้
แขนออกมาที่ปลายมือเด็ดหางฝ้ายทิ้งเหมือนเอาสิ่งไม่ดี
สิ่งร้ายในร่างกายออกทิ้งไป ลูบเส้นจากปลายมือเข้าหาตัว
เอาสิ่งดี ๆ สิ่งที่งาม ๆ เข้ามาสู่กายสู่ใจ ขวัญที่อยู่ทีใดก็ดี
จงกลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว ผูกเส้นฝ้ายไว้ที่ข้อมือ ตาม
ความเชื่อเดิมของเรานั้น ร่างกายประกอบด้วยขวัญ 32 ขวัญ
หากขวัญหาย ขวัญหนีดีฝ่อ ขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว
ขวัญอ่อน ร่างกายจะอ่อนแอไปด้วย จึงต้องเรียกขวัญกลับ
มา บำรุงรักษาขวัญให้สมบูรณ์ ผูกฝ้ายมัดไว้ไม่ให้ขวัญหนี
ออกไปจากตนจากตัว

การได้รับคำพรที่ดี ฝ้ายมัดมือจากพ่ออู๊ยมแม่อู๊ยม
ช่วยสร้างขวัญสร้างกำลังใจให้
ลูกหลานในการต่อสู้กับชีวิตได้
เป็นอย่างดี ความซุนเคืองซุนข้อง
หมองใจที่มีอยู่ก็ได้รับการโหลกรรม
แก้กันและกัน สิ่งที่รู้สึกว่าเป็นบาป หรือ
ทำสิ่งไม่ดีไว้ต่อกัน ถูกยกออกไป
จากใจเหมือนของหนักที่เคยแบกมา
ทั้งปีถูกโยนออกไป รู้สึกโล่ง เบา
สุขสบาย

และการที่ลูกหลานมา
สระเกล้าดำหัว ลูกหลานยังไม่ลืม
ยังเคารพนับถือ ก็ทำให้พ่ออู๊ยมแม่อู๊ยม
มีความปิติ มีความสุข มีกำลังใจใน
การมีชีวิตบั้นปลาย รู้สึกว่าตัวเอง
ยังมีคุณค่าต่อลูกหลาน สิ่งนี้ยิ่งใหญ่
กว่าข้าวของเงินทองมากนัก

การสืบต่อวิถีชีวิต สานต่อความรู้ประสบการณ์ คำ
สอนหลักธรรมของคนเราจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง
จำเป็นต้องเกิดจากรุ่นก่อนที่มีความรู้ความเข้าใจโลก
และชีวิต ช่วยวางพื้นฐานให้คนรุ่นที่จะเดินตามมา ขณะที่

สืบชะตาสร้างพลังแห่งชีวิต

ลูกศิษย์ดำหัวครู

คนรุ่นหลังเองก็ต้องเห็นคุณค่าความ
สำคัญของคนรุ่นก่อนด้วยเช่นกัน

ไม่เฉพาะตัวตนคนแต่ละคน
เท่านั้น หมู่บ้านที่มีคนสร้างบ้านอยู่
รวมกันในทุก ๆ ปีก็มีการสืบชะตา
บ้าน เป็นการเรียกขวัญ เสริมขวัญ
สงเคราะห์หมู่บ้าน สร้างความเป็น
ปึกแผ่น ความเป็นชุมชนเดียวกัน
ที่ผ่านมาเกิดการที่ผู้คนในหมู่บ้าน
ผิดกันเถียงกัน ทะเลาะเบาะแว้งกัน
การประสมกับโรคภัยไข้เจ็บ ภัยพิบัติ
ต่าง ๆ ที่พานพบมาก็ให้กลับคืนสู่
ความเป็นปกติธรรมดาเช่นเดิม

เมืองที่มีผู้คนตั้งหลักแหล่ง

แน่นหนาเนิ่นนานมักมีการสืบชะตาเมือง เป็นการสร้างขวัญ
สร้างกำลังใจให้กับทุกคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในเมือง ให้สิ่ง
ร้ายสิ่งไม่ดีผ่านพ้นไป ได้พบสิ่งที่ดีที่งามในปีต่อไป ให้ได้มี
วิถีชีวิตอันเป็นปกติธรรมดา

สิบชะดาเมืองเชียงใหม่

สิบชะดาป่า สิบชะดาดันไม้

เป็นคนที่กำลังถูกบดขยี้ด้วยกระแสเสียงแห่งการนิยมวัตถุ การบริโภคแบบไม่มีคำว่า 'พอ' ของโลกในยุคปัจจุบัน

หากมองอย่างละเอียดแล้ววัตถุในโลกนี้ล้วนสร้างขึ้นด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในโลกใบนี้ เพียงแต่มีการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนที่เปลี่ยนทางไปเท่านั้นเอง เมื่อคนหนึ่งมีวัตถุมากขึ้นอีกคนหนึ่งก็ย่อมจะมีน้อยลง คนหนึ่งมีที่ดินมากมายเกินพอดี ก็ต้องมีคนขาดแคลนที่ดินจนไม่พอดีเช่นกัน เมื่อคนหนึ่งมีทรัพย์มากมายเกินควร อีกคนหนึ่งก็ต้องมีทรัพย์น้อยเกินควรเช่นกัน โลกของเรามีเพียงเท่านี้แหละ มีอยู่เท่าเดิม หากทุกคนมีชีวิตแบบปกติธรรมดา ทุกคนก็มีชีวิตที่เป็นสุขอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างยั่งยืน

เสียงกระซิบจากสายน้ำ เสียงสั่นไหวจากผืนดิน เสียงหวีดหวิวของสายลม เสียงลมหายใจจากป่าเขาและสรรพสัตว์ เสียงสวดจากพระสงฆ์ เสียงขมิบหลังจากพิธีกรรม เสียงคำพร่ำสอนคำเตือนจากผู้เฒ่าผู้แก่ ล้วนแต่ขอให้เรา "จงกลับคืนมาสู่ชีวิตอันเป็นปกติธรรมดา"

ในวาระอันสำคัญเทศกาลสงกรานต์ได้มาถึงอีกคำรบหนึ่ง ช่วยกันเรียกขวัญเรียกชีวิตอันเป็นปกติกลับมา เริ่มที่วิถีชีวิตของเราเอง ญาติพี่น้อง ผองเพื่อน ผู้คนในสังคม ร่วมกันสืบขวัญ สานชีวิตอันเรียบง่ายและงดงาม ให้เป็นของขวัญแก่ทุกคนทั้งผองที่อยู่บนโลกใบนี้ร่วมกัน

ขอเชิญร่วมงาน "สืบฮีตโดยฮอย สล่าล้านนา" วันที่ 9-15 เมษายน 2546 เวลา 10.00-21.00 น ณ หอศิลป์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถ.นิมมานเหมินทร์ จ.เชียงใหม่

ความเป็นปกติธรรมดานั้นเป็นกฎของธรรมชาติ เป็นธรรมชาติของชีวิตที่คนโบราณเรียนรู้และได้สอนผ่านคติความเชื่อดั้งเดิมผสมผสานกับคำสอนในพุทธศาสนา

การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้นั้นก็คือการเข้าใจกฎแห่งธรรมชาติ กิน อยู่ ใช้ชีวิตไปตามกฎแห่งธรรมชาติและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติ

"จงมีความฮักกันแบ่งกัน มีความสามัคคีกัน เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน จงอย่าเอารัดเอาเปรียบกัน จงอยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบเคารพนบนอบ อย่าฝืนอย่ากระทำผิด ธรรมชาติระวังจะตักชืด พบกับความวินาศนิบหาย ภัยพิบัติไปตลอดชีวิต ทุกคนจงมีชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง ขณะเดียวกันก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน"

คุณค่าเหล่านี้เป็นเสียงเพรียกจากจิตวิญญาณของความเป็นคนที่แสดงออกผ่านประเพณี พิธีกรรม คำสอน คำพร ข้อห้าม นิทาน ชาดก ฯลฯ เสียงเพรียกแห่งความ